

KOČEVSKI SLOVENEČ

P.o. Državno tožilstvo
Novo mesto

Izhaja vsakega 5., 15. in 25. dne v mesecu; če je na tak dan praznik, dan prej. — Pos. štev. 1.— din.; letna naročnina 30 din., v zamejstvu 60 din. — Poštno-čak. rač. št. 17.785
Oglaš po ceniku. — Izdaja konz. lista, čigar predst. je Karel Škulj, župnik v Dol. vasi pri Ribnici. — Urednik Andrej Struna, Kočevje. — Tiska tiskarna I. Pavliček, Kočevje

Zavest lastne moči!

Hudi časi so se zgrnili nad nami in nad vsem svetom, in če val evropske vojne po zaslugi našega državnega vodstva do danes še ni zagrnil naše domovine, pa je tudi nas z vso silo potegnili v svoj vrtnec velika duhovna borba za bodočo smer in obliko življenja omikanih narodov in držav. Ne gre edino le za to, ali bomo to zimo imeli še vsega dovolj, kakor dozda, ali pa se bomo morali znatno omejiti, saj to se že kako prestane, če narodu ne zmanjka poguma in če se žrtve pravično na vse sloje porazdele. Treba je misliti tudi na to, da se ohrani narod, kakor je prišel iz Stvarnikove roke, da se npr. ne ojekleni, kakor je treba v tako nevarnih časih, in da bo tudi v bodočnosti po svoji narodni osebitosti in v svoji prirodni državni skupnosti dragocen enakopraven član družine narodov na naši celini.

Vse to je v prvi vrsti odvisno od naroda samega, od njegove npr. npr. sile in od njegove vere v samega sebe. Narod se mora držati v vseh izpremeh časa in okoliščin življenja brez vsakega omahovanja tega, kar je njegovo bitje, iz česar je skozi vso svojo zgodovino živel, se prizadeval in ustvarjal, prestal vse obrate usode in se iz vseh izkušenj, naj so bile še tako dolge in hude, zopet dvignil in duhovno raste. Noben pameten človek, naj je katerega koli političnega tabora, ne more resno dvomiti, da je našemu narodu temelj duhovnega življenja in omike ter npr. sile v krščanstvu; brez in izven te vere ni za našega človeka nobene ne osebne ne družabne obnove, o kateri je danes toliko govora. V politiki nam je treba resnicoljubja in nesebičnosti, v gospodarstvu poštenja in pravičnosti, v družabnih odnosih ozira na bližnjega, samopremagovanja in reda; kar se tiče lastne osebe, pa značajnosti in spoznavanja samega sebe. To so čednosti, ki so zrastle, se ohranjale in utrjevale v duši našega naroda le na podlagi krščanstva, in če bi se podrla ta podlaga, bi se naša omika umaknila podivjanosti, nezmernosti, brezobzirni sebičnosti in medsebojnemu zatiranju ter krutosti večine. To si mora vsak priznati, če se noče lagati sebi in drugim. In tudi notranja politika naroda in države, kakor tudi mednarodna politika, se ne bo mogla preroditi v politiko, vredno omikane človeške družbe, če se v svojih vodilnih načelih ne bo zopet naslonila na blagovest Kneza miru in edinosti.

Naš narod je zrastle v tej šoli, v njej je npr. dozorel in dobil tudi svojo pravo narodno podobo, po tej vzgoji je stal kulturni narod in se zavedel, da mu je enakopravno mesto med drugimi narodi. Vso svojo narodno borbo je naslonil na načela krščanskega npr. reda, da je pravica nad silo, da smo enakovredni sinovi enega Očeta, da je svoboda najdragocenejši božji dar, da močnejši ne sme vsega, kar se mu zljubi, in da so nad vso človeško skupnostjo višje instance, varhinje pravice in pravega reda. Vedno smo pod demokracijo razumeli tak krščanski red javnega življenja in te osnove našega narodnega in državnega bitja ne smemo žrtvovati nikomur in ničemu na ljubo, naj se nam po-

nuja pod še tako vabljevimi gesli od katere strani koli. Odločno moramo zavračati veliko skušnjavo, ki izhaja iz velike notranje slabosti značaja, iz nevere v samega sebe in v svoj narod, iz čustva neke osebne manjvrednosti, namreč, da se v časih zmede najdejo med nami vedno ljudje, ki pričakujejo bodisi političnega bodisi socialnega in duhovnega odrešenja od zunaj, ne pa iz sebe in iz lastnega naroda ter njegovega duhovnega in npr. zaklada. Tudi danes je tako, ko se ponujajo slovenskemu ljudstvu najrazličnejša sredstva za obnovo; na primer, če eni, prej do vratu pogreznjeni v oboževanje Zapada, kličejo zdaj k odv-

Nj. Veličanstvo
kraljica - mati Marija

je obhajala 9. januarja 1941 svoj 41. rojstni dan.

V težkih dneh Jugoslovani z njo vred obhajajo ta praznik naše kraljevske hiše, ki je praznik vse države in vseh državljanov. Vsi namreč brez razlike v kraljici Mariji vidimo tisto plemenito ženo, katera je kakor mati spremljala in z nami delila vesele in žalostne dni.

Letošnji njen rojstni dan je še toliko bolj važen in pomemben, ker bo letos njen najstarejši sin kralj Peter II. postal polnoleten ter bo nastopil prestol svojega velikega očeta. Kot plemenita žena in mati je svojemu sinu, poklicanemu na to veliko in težavno mesto, bila najboljša vzgojiteljica in skrbna vodnica. Ljubezen, ki jo vsa Jugoslavija in z njo vsa Slovenija, goji do kraljice Marije, je zdaj tudi delež njenega kraljevskega sina.

Naj Bog živi kraljico Marijo, kralja Petra, kneza namestnika Pavla ter ves kraljevski dom ter vso našo domovino!

nitvi od njegove „gnilobe“ in se obračajo k Vzhodu, od katerega pričakujejo izveličanja sveta, kar je višek smešnosti in ne-logike, kakor da bi npr. vena in kulturna obnova bila vprašanje geografije oziroma neke geografske meje in kakor da bi še človeška omika tako rezko delila v dve duhovni območji popolnega medsebojnega nasprotja. Samo slabičem se noče k lastnim virom, ki so v slovenskem narodu; sam vase mora človek, v svoj narodni krog, v njegovo izročilo in bogastvo, da se obudi v življenje vse, kar je v narodni duši do-brega, in se znebimo žlote, ki je s časom preistla zlato pšenico! To je edina resnična reforma: da bo vsak, kdor bo slišal ime Slovenije in države, v kateri smo združeni s svojimi rodnimi brati, vedel, da je to ime istovetno s svobodoljubjem, z ljubeznijo do lastne časti in neodvisnosti, s pridnostjo, z visoko kvaliteto vsega narodovega ustvarjanja in z vzajemnostjo naroda na vseh najvažnejših področjih njegovega življenja. Vse drugo je puhlo besedičenje in če se celo najde kdo, ki bi žrtvoval neodvisnost svojega naroda ali pa ga želel videti pod kakšnim varštvom za kakršen koli „red“ in „nauk“ ali pa „dobrote“, ki naj mu jih prinesejo drugi na krožniku, ni vreden, da se imenuje Slovenec. Obnoviti se moremo in moramo sami v zvestobi do svojih svojih, zakaj narod, ki postane nezvest svojemu bitju, je napravil samomor.

Pereča zadeva

Po celi kočevski zemlji se opaža neko ne- navadno živahno vrvenje med Kočevjarji. Pogosti sestanki, večje gručice vasovalcev po zasebnih hišah, pogovori o vrednosti njih zemljišča, zelo poživljeno delovanje Kulturbunda, namigavanja na nek odhod i. dr., vse to daje novo sliko našemu življenju po vaseh. Seveda Slovenci nimamo dostopa do njih razgovorov, pa se končno tudi ne zanimamo, samo to vprašamo našo oblast: Ali bo to krivično stanje trajalo še naprej, da bodo celi obseji orne zemlje na Kočevskem neobdelani, stotine hiš praznih, cela zemljišča zanemarjena v grivah in trnju, v času, ko se borimo za vsak kilogram koruze in jo moramo drago plačati. Naj vendar prodre beseda blagopokojnega vladarja Aleksandra Zedinitelja: „Tistemu naj pripada zemlja, kdor jo obdeluje.“

Pravočasno opozarjamo naše oblasti na hitrejše reševanje tega perečega za celo Slovenijo gospodarsko važnega vprašanja.

Glasilo Nemcev za Slovenijo „Deutsche Nachrichten“ poroča v zadnji številki, da so 29. decembra imeli kočevski Nemci občni zbor svoje skupine Kulturbunda, ki je bil, kot trdi list, velikanska manifestacija, na kateri je govoril Gauleiter Hans Baron.

„Deutsches Volksblatt“, glavno glasilo Nemcev v Jugoslaviji, piše: „Za nas Nemce je v novem letu eno samo geslo: Zvestoba, odločnost in vztrajnost. V tem boju, ki naj odloči usodo dveh velikih držav, mora vsak nemški človek dati od sebe vse, kar najboljšega ima.“

Plačajte naročnino!

Naša družina

Pretekla nedelja je bila za vse naše družine nad vse važna, saj je bil to praznik naših družin! Ko smo se spominjali tihe sreče in zadovoljnosti v mali nazareški hišici, kjer je bivala skromna sv. Družina, smo vsi zaželeli, da bi mogli srečo te družine presaditi tudi v naše družine. V tej družini najde vzor vsaka družina, ki res stremi po duhovnem in družabnem prenovljenju. Današnja družina tako potrebuje pomoči, ker ji je duh časa vsekakor mnogo globokih ran, iz katerih ne prestopajo krvavi.

Posebno ena stvar je, ki skuša našo družino in tudi naš narod pokopati. To je takozvana bela kuga, ki se je preselila pred leti tudi v naše kraje. Posebno Slovenija zelo trpi na tem. Padanje rojstev je tako naglo, da grozi uničiti naš narod. Dr. Breclj pravi v svoji knjigi „Ob viru življenja“, kjer obravnava tudi to važno pa težko vprašanje, da je bela kuga naša najbolj nevarna narodna bolezen. Če bo pri nas — kakor se sedaj godi — vedno manj rojstev, bo tudi vedno manj Slovencev. Že iz tega razloga bi morali zakonsko življenje bolj resno pojmovati. Sicer se mnogi izgovarjajo, da ne morejo preživljati otrok, a vendar statistika kaže, da imajo ravno ubožni sloji mnogo več otrok kot bogati. Ni torej glavna krivda na revščini in ubožstvu, marveč glavno je to, ali imata oče in mati resno voljo, da vzgojita nov, zdrav in številen rod, ki bo njima v ponos in čast in v pomoč celotnemu slovenskemu narodu. Če imamo res iskreno ljubezen do svojega naroda in globoko vero v Boga, potem se ne bomo strahili žrtve in težav, saj vemo, da bomo le z žrtvami ustvarili nekaj velikega. Vzemimo na primer za zgled nesrečno Francijo, kjer je bila bela kuga najbolj razširjena, tako da so se francoske dame rajši zabavale s psi kot pa z otroki in so bile družine s številnimi otroki velika redkost. Sam poglavar Francije maršal Petain je po vojni z Nemčijo izjavil, da je bil eden glavnih vzrokov, da je Francija propadla to, da je bilo premalo otrok. Naj bi nas ta nad vse ža-

losti zglede zresnil, da bo naš narod pravočasno krenil s te nevarne poti, ki vodi v propast. Skrajni čas je, da spregledamo, kam nas to vodi in če bomo s tem odlazili, je nevarnost, da nas prehiti propad.

Da se to stanje izboljša, nam more pomagati le živa vera in velika narodna zavest, da se ne bomo bali nobenih žrtev in skrbi, samo da bo naš verni slovenski narod rastle in se krepil. — Slovenski narod je v svoji preteklosti veliko trpel, tako da lahko rečemo, da je njegova zgodovina pisana s krvavimi črkami, a je kljub temu vztrajal in vzdržal. Pomislimo le na napade Turkov, na tlačanje slovenskega kmeta itd.; naš narod je moral služiti in tlačiti drugim narodom, a ohranil se je, ker so bile naše družine globoka verska in narodna zavest in kmalu se bodo pokazali bogati sadovi. Družino je treba ozdraviti! Zdrave krščanske družine bodo dale zdrav in močan narod.

Važna je tudi domača vzgoja, ki je navadno odločilna za vse življenje. Vzgoja otrok mora biti danes posebno temeljita. Navajati mora otroka k odgovedi in k žrtvam za skupnost. Od take mladine smemo potem upati lepše bodočnosti!

Zato ob prazniku naših družin obrnimo svoj pogled na naše družine. Vsak oče ali mati naj se vpraša, ali je še zdrava družina, ali je na pravi poti? Vsak naj v svoji družini izpolni svoje dolžnosti, ki mu jih nalaga Bog in narod. Če do sedaj nismo obračali dosti pozornosti in skrbi za družino, naj bo v bodoče drugače. Zavedajmo se, da je družina ona celica, iz katere dobiva naš narod svojo moč. Kakršna družina tak narod! Od družine je odvisen tudi napredek in razvoj naroda. Zdrava družina — zdrav narod! Zdrava in močna slovenska družina — zdrav in močan slovenski narod! To mora postati naše geslo, ki bo prineslo vsem Slovincem lepšo in boljšo bodočnost.

—es—

Ostanite zvesti!

V počastitev pokojnemu narodnemu voditelju dr. A. Korošču

Govoril g. K. Škulj na zborovanju okrajne JRZ v Ribnici 16. decembra 1940

Priobčujemo po soglasnem sklepu okrajnega odbora JRZ.

Malokateri stan in malokatera organizacija je izvzeta od splošne žalosti, ki je padla na Slovenijo in Jugoslavijo s smrtjo slovenskega narodnega voditelja dr. A. Korošca. Ni čudo! Politik, za katerim žalujemo, ni bil enostranski, marveč njegov veliki duh je obsegal s svojim zanimanjem, spodbudo in vodstvom od Cerkve, čije zvest služabnik je bil, do smrti, od države, kateri je soustanovitelj, od naroda, kateremu je bil največji sin, prvi borec za njegove pravice in najpožrtvovalnejši ljubitelj naše krvi, pa do kmetijskega stanu, kateremu je bil že v Avstriji prvi in neustrašni, pa do dijakov, katerim je bil skrben oče, do obrtnišva, ki ga je vabil v svoje vrste, in delavstva, ki se je pod njegovim vodstvom organiziralo v močne bataljone. Vse obsežen v idejah, ki jih je pa oblekel v stvarno dejavnost, pa veliki pokojnik ni bil suhoparen idealist, marveč človek, ki je imel dovolj široko srce, da so našli v njem prostora najvišji predstavniki raznih občeštev, pa še bolj trpeči in zatirani. Vsem je ohranjal zvestobo. Ko je bil leta 1932. preganjan, ni nikdar tožil, ni grdil oseb. Njegov izrek je bil: „Prišlo je, zdaj mislimo, kdaj bo odšlo in da pri tem ustvarimo kaj boljšega.“ Politiki drugih naziranj so ga sprejemali vedno z ljubeznivostjo, ki si jo je znal povsod pridobiti. Imel je dostop v slovenske domove, pa tudi v hrvatske in srbske. Znal si je osvojiti druge narode. Sam sem bil priča, kako so ga o priliki obiska čeških in slovaških parlamentarcev v Ljubljani poljubljali Čehi in Slovaki! Spremljal sem ga po Subotici, Novem Sadu i. dr., kjer je hodil, povsod je bil pozdravljen kot v Ljubljani. Hodila sva po subotškem sejmišču, zapletel se je z madžarskimi, nemškimi, srbskimi, hrvaškimi preprostimi ljudmi v razgovor, da ga nisem mogel spraviti naprej. Znal je priti v ljudske mase, kjer se je počutil najbolje. O priliki narodnega praznika Slovenskega dne v Kočevju 3. septembra 1938 sem ga povabil na kosilo v Marijin dom, pripravljeno zanj in za njegovo spremstvo. Odgovoril mi je: „Povej

† Dekan Anton Skubic:

2

Zgodovina ribniške župnije - turški pohodi

Še enkrat so bile naše dežele isto leto hudo vznemirjene. Bilo je začetkom meseca avgusta, ko je vojvoda Hrvoje s pomočjo Turkov potolkel neko ogrsko-hrvaško vojsko, ki je bila vdrla v Bosno. Zmagovalci so zasledovali bežeče Ogre, napadli Dalmacijo, Hrvaško, celjsko grofijo in požigali pokrajine tja do Drave. Baže so takrat okoli 30.000 kristjanov odvedli preko Dalmacije seboj domov. Tudi sedaj je strašna vest o turškem napadu povzročila velik strah po vseh sosednjih deželah. Toda razven dolgih posredovanj se ni storilo nič.¹ Več kot pol stoletja je imela Ribnica poslej mir. Za gospodovanja celjskih grofov (1418—1456) Ribnica ni nikoli videla Turka. Če pa Turkov ni bilo, so pa druge nesreče trle zlasti trg, ki je v tem času dvakrat pogorel, in sicer, kakor omenjeno leta 1415. popolnoma, leta 1445. pa zopet polovico.²

Leta 1469. pa se prične doba skoro vsakoletnih turških napadov, ki so skoro leto za letom veljali tudi Ribnici. Koncem meseca aprila ali v prvih dneh maja 1469 je vdrl turški paša Ezebeg z armado 20.000 mož iz Bosne na Hrvaško. Prodrli je skozi Liko do mesta Senja, kjer so se morali knezi Frankopani odkupiti z bogatimi darovi. Od tu je vdaril na Modruš, kjer je vso okolico požgal, potem pa preko Kolpe drl na Kranjsko. Na binkoštno nedejo dne 21. maja se utabore Turki pri Metliki in ves teden divjajo po okolici. Mesto Metlika je bilo popolnoma razdejano. Iz Bosne došli frančiškani, ki so bili začeli graditi samostan na otoku Lahinji „Pri

treh tarah“, so bežali v utrjeno Novo mesto. Iz Bele Krajine dero Turki na Kočevsko, kjer požgo mesto Kočevje, potem pa dero naprej skozi Ribnico proti Ljubljani in zažgo šentklavško cerkev. Druge trume so divjale okoli Žužemberka in Kostanjevice in so se utaborile na šentjernejskem polju. Kranjski deželni stanovci so začeli naglo zbirati deželno brambo. Vsaka hiša je imela dati po enega oboroženega moža. Toda zbrali so se prepozno. Turki so se bili z bogatim plenom že umaknili v Bosno. Iz vseh naših krajev so ugrabili cele množice ujetnikov. Ko so prišli do reke Kolpe, ki je bila vsled hudega dežja močno narasla, in niso mogli svojih jetnikov hitro prepeljati, so jih na tisoče na bregu poklali.³

Isto leto so Turki še opetovano plenili po naših krajih. Meseca junija so na Krasu in na Furlanskem, kjer je Škender-paša z ognjem in mečem uničil mnogo vasi tja do reke Pijave in enajst tisoč ljudi tiral s seboj v sužnost. Koncem leta, ko je že začelo zmrzovati, so prodrli na Dolenjsko, v krško okolico in savinjsko dolino, katero so vropali tja do Celja. Koliko škode so napravili to leto, je težko natanko določiti. Dolenjsko, kočevska in ribniška okolica, Kras, Goriško in Furlandija vse je bilo opustošeno, trgi, vasi, cerkve, hiše požgane, na tisoče ljudi umorjenih, 20 do 30.000 odpeljanih v sužnost poleg naropanih goved in drugega blaga, ki so ga Turki vzeli s seboj. Vest o strašni nesreči, ki je zadela slovenske dežele, je zbudila pozornost celo v Rimu in papež Pavel XI. je naklonil posebne odpustke tistim, ki bo do Metliko in Slovensko Krajino, v katero je spadala tudi Ribnica, branili pred neverniki. Obenem je ukazal, naj se po vseh cerkvah postavijo nabiralniki in nabrani milodari naj se podarijo v križarske namene proti Turkom.⁴ Tak nabiralnik je bil postavljen tudi v ribniško cerkev. Pa neki Ivan Pruča se je drznil

v Ribnici oropati to puščico, zakar je bil dne 10. decembra 1473 po ukazu patrijarhovem pozvan pred ribniškega sodnika Leonarda in je moral denar povrniti.⁵ Koliko drugih kazni je dobil, iz listin ne izvem.

Leta 1471. so se turški pohodi ponavljali. Meseca junija je bosenski poveljnik Ezebeg s 15.000 konjeniki prodril na Kranjsko, divjal nekaj časa po deželi in odvedel 20.000 kristjanov s seboj. Ko so Turki sužnje hitro pospravili po svojih trdnjavah, se vrne kakih 10.000 roparjev zopet v deželo, pleni, rop tja do Ljubljane in odpelje novo trumo sužnjev s seboj. Bosenski paša Ezebeg je vedel, da se mu v naših deželah ni bati odpora, ker se je cesar Friderik mudil takrat na državnem zboru v Regensburgu. Zato se je o Binkošti tretjič prikazal pri Vinici ob Kolpi s 16.000 konjeniki in znova napravil roparski napad na deželo. Na binkoštni ponedeljek se Turki deroč proti Ribnici, seveda po stari navadi, utabore na Rašici pri Velikih Laščah in dirjajo potem proti Ljubljani, kjer se prikažejo že v torek zjutraj. Gotovo bi bili takrat meščane iznenadili, ko ne bi bil dim gorečih vasi Ljubljančanom oznanil prihod sovražnika. Tam se razdeli turška vojska na tri dele: en del gre proti Kranju, druga proti Kamniku, tretja četa pa je menda divjala po Dolenjskem. Ko se je organizirala obramba, je bil Turek že zopet v Bosni.⁶

⁵ Izv. muz. dr. 1. 23.

⁶ Gruden 339. Ta napad je na platnicah starega rokopisa „Landrechtbuch“ popisan takole: „anno domenij MCCCC und in den LXPL. ist der esebek der turk in das Land czogen gen weinicz komen an den pfingst tag vnd ist zogen die helb nacht vnd zu morgens am montag hat er sich an der Raschuez zu veld nbach (?) vnd ist dar noch czogen gen laibach von den ain sackman geschink in das senag vnd ist isab czogen fur sittich vnd (m)jaichaw und die tirkn sind la an die mettling komen erttag goczlaichnam tag zu morgens am mittich ist der esebett allher ls komen ist mir der mar 111. fur gbar (l) amrtag an goczlaichnamtag sind die turkn von hin czogen.“ Mitt.-des. hist. Ver. f. Kr. 96.

¹ Gruden Zgodovina 330.

² Gruden 338.7.

³ Gruden 339.

⁴ Gruden, Cerkvene razmere, 66.

mi slovensko gostilno, kamor prihaja največ ljudi! Tja je šel navzlic vsem prošnjam, kjer je sedel z Mozeljčani, Potočani in drugimi prijetno kramljajoč.

„Pripravljeno kosilo pa razdeli revežem“, tako je bilo njegovo povelje. Kot takemu je bilo mogoče, da je dvignil v politiki visoke valove navdušenja, s katerim je podiral staro in gradil novo. Znal je dvigniti narod, da je šel za njim kot za Mozesom skozi Rdeče morje, skozi ogenj in kri svetovne vojne v Jugoslavijo. Znal je dvigniti mase, da so šle navdušeno v boj za njegove politične cilje, ki so bili vedno narodova korist. Njegove ime je vžgalo, da so ljudske mase zagorele v navdušenju. Vse valove narodove ljubezni pa je vpregel v silo, ki je služila za čim globlje vkorinjenje največjih svetinj v narodovo dušo: Vera, narod, država, vladar, demokracija!

Koliko je koristil katoliški cerkvi, to bo znano šele s časom. In vendar se ni osovražil drugod — reis ulema in pravoslavi patrijarha sta ob njegovi smrti izrazila sožalje. Koliko je koristil narodu, o tem bodo pisale knjige. Slovenci smo v Jugoslaviji enakopravni s Srbi in Hrvati, četudi smo manjši narod. On je preprečil nakane, da se slovensko ime zbrise iz življenja. On je dvignil pravice našega jezika. Z njegovimi pridobitvami smo narod, ki ima na svoji zemlji najvišje ustanove kulturnega naroda. In vendar smo opazili pri pogrebu venec nemškega in italijanskega zastopstva. Neizprosni borec je bil za demokracijo. Ni pomišljal, če in kaj izgubi, pa tudi lastno življenje, če je kazalo preprečiti kaj škodljivega za ljudstvo. Za noben politični profit ni pustil načeti demokratskih pridobitev. Ponosen je bil na odlike od ljudstva mu priznane, saj kdo se more ponašati z diplomami nad 300 občin kot le on. In zvest je bil državi! Najsjajnejši dokaz za to je podal veliki pokojnik po strelah v narodni skupščini leta 1928. Mi, ki smo prav od blizu gledali vse takratne dogodke, videli težke posledice silnih političnih sunkov v državi, poslušali grožnje in črne napovedi „če Korošec stori“ kar je z vsem pogumom tudi zvršil in si s tem nakopal dosmrtno sovraštvo, nasprotstvo gotovih krogov v državi. Da občudovali smo ga in se tresli zanj. Mi smo osobito v tistih dneh videli veliko dušo dr. Korošca, ki je vsa nesebično gorela za Jugoslavijo in njegovega monarha. Kolikokrat bi bil dr. Korošec osebno in za stranko bolje uspel, če bi bil dal sebe in svojo organizacijo v službo drugim idejam, a ni hotel, raje je trpel, prerasel kupe gnoja in gnojnice, kot da bi bil en trenutek nezvest začrtanim ciljem za državo, kralja in ljudstvo. Da je v teh težkih dneh Jugoslavija v varnem oporišču mirna in nedotaknjena, kdo bi dvomil, da to ni plod njegovega uma in roke! Pri vsem tem pa ni pozabil gospodarskih potreb svojega ljudstva, za kar je skrbel kot delaven predsednik skoro vsega združništva v državi, posebej še slovenskega.

Hrepenel je tudi on že življensko utrujen po pokoju, a težki časi so ga do poslednjega diha obdržali kot aktivnega ministra, politika, združarja in voditelja slovenskega naroda pri odgovornem in napornem delu. Odpočij se Ti veliki sin slovenskega naroda v zemlji domači, čije ime in rod si dvignil tako visoko v svetovni javnosti kot nikdo pred Teboj!

Mi smo ponosni na Te, zvestobe Ti nismo nikdar odrekli in je ne bomo Tvojim idejam in Tvojim organizacijam. V molitvah za Tvoj pokoj in v krepkem delu za obstoj, napredek in dvig Tvoje velike narodne dediščine bodi izražena naša hvaležnost, ki naj gre od roda do roda. Večen Ti spomin!

Novice

Kočevje. Pomanjkanje krušne moke je bilo v zadnjem času občutno. Trije peki so odložili svojo obrt, dva peka pa pečeta koruzni kruh in še to v omejenem obsegu.

Prehranjevalni odbor mesta Kočevje je imel dve seji in posrečilo se mu je dobiti tudi za prvi teden krušno moko. Na vsakega prebivalca pride 1 kg po 5-50 din, ki jo lahko kupi pri trgovcu potem, ko dvigne pri občinskem prehranjevalnem uradu nakaznico in odda tudi iz-

polnjeno svojo prijavo na tiskovini, ki jih je občina razdelila.

Vsi oni, ki se prehranjujejo z nakupom pri Nabavljalni zadrugi državnih uslužbencev in pri delavskem konzumu na premogokopu, dobe moko brez nakaznice samo tam.

Žal je Prevod v Ljubljani nakazal moko samo za 3200 prebivalcev za Kočevje-mesto. Prebivalcev je pa gotovo za 400 oseb več, zato bi bilo umestno, da se oni, ki so z moko že od preje preskrbljeni, nakaznic ne poslužijo in prepuste iste potrebnejšim.

Za razdelitev moke pa še niso prišle v poštev nobena od gostiln, šolskih in javnih kuhinj kakor tudi ne peki. Po banski uredbi mora biti kruh iz 40 odst. krušne in 60 odst. koruzne moke. Nakup iste je prost. Prebivalci, ki stanujejo na ozemlju občine Kočevje-okolica, se morajo na njo obrniti za nakazilo moke.

Hud mraz je zopet nastopil zadnje dni, 13. januarja je bil — 28° C.

Tednik je postalo glasilo tukajšnjih Nemcev Gottscheer Zeitung.

Zborovanje vseh Kočevjarjev-Nemcev je bilo dne 29. decembra 1940 pod okriljem Švabsko-nemške kulturne zveze v Kočevju v kino dvorani. Navzočih je bilo okoli 1200. Govorili so na zborovanju: Gauführer g. Hans Baron, nato kočevski Kreisleiter g. Jožef Schober, Jugendkreisleiter g. Rihard Lackner in Frauenschaftsführerin ga. Marija Röthel. Beležimo to kot kronisti!

Širijo govorice, da je centralno nemško vodstvo razposlalo po deželi tiskovine v svrhu popisa premoženjskih razmer in posestva tukajšnjih Nemcev. Nimamo nič proti temu, da popišejo svoje, če to oblast dovoljuje, smo pa odločno proti temu, da se vrši popis tudi slovenskih posestev in se, kakor smo zvedeli, iste ceni znatno izpod cene.

Nehote pa se vprašamo, čemu vse to? Svoje pa odločno pozivamo, da se ne dajo zapeljati!

Poziv davčne uprave. Vsi mali obrtniki (pavšalisti) se opozarjajo na določilo § 13. uredbe o spremembah in dopolnitvah zakona o neposrednih davkih z dne 22. decembra 1939 M. s. št. 1662 (Službeni list št. 14/3 iz leta 1940), ki se glasi: Mali obrtniki, ki se obdavčujejo s pridobitvino po stalni postavki iz čl. 59. zakona o neposrednih davkih s pavšalnimi zneski, morajo vsako leto do 31. januarja prijaviti davčni upravi število pomočnikov, ki jih zaposlujejo. Če se število zaposlenih pomočnikov med letom zviša, morajo to prijaviti v 15 dneh od nastale spremembe. Če ne zadostijo tem obveznostim, se kaznujejo denarno z 200 do 5000 dinarji; poleg tega pa izgubijo tudi pravico do pavšalne obdavčbe za dve leti. — Te podatke je čimprej poslati davčni upravi v Kočevju ali pa Združenju.

Sreski odbor Udruženja Vojnih invalidov v Kočevju bo imel občni zbor dne 2. februarja 1941 v gostilni „Kajtež“ ob 10. uri dopoldne. Dnevni red bo razviden pri občnem zboru. Če člani sami radi boleznimi ne morejo priti, naj pošljejo zastopnika. Udeležba je obvezna! Odbor.

Legija koroških borcev v Kočevju vabi svoje članstvo na redni letni občni zbor, ki se vrši dne 26. januarja 1941 ob 10. uri v gostilni Beljan v Kočevju. Narodna in tovariška dolžnost vsakega tovariša je, da se v teh težkih časih udeleži našega zbora ter s tem pokaže svojo pripravljenost kot pred 22. leti. Obravnavala se bodo vsa vprašanja tičeča se legionarstva in pridobitve minulega leta, kakor tudi naše zahteve v tekočem letu.

Poročajo

V Ljubljani je umrl 10. januarja zaveden združnik g. Anton Kralj, tajnik in prokurist Zadrugne zveze v Ljubljani. N. p. v m.

Rajhenav pri Koprivniku. Upraviteljstvo drž. narodne šole v Rajhenavu pri Koprivniku se v svojem in v imenu učencev ter njihovih staršev iskreno zahvaljuje vsem darovalcem, ki so z večjimi ali manjšimi darovi podprli našo božičnico. Prav posebno zahvalo pa izrekamo kralj. banski upravi ter C. M. D. za poslano blago. Obdarovani z blagom, ki ga je poslala C. M. D., so bili samo otroci slovenskih staršev, dočim smo z ostalimi sredstvi obdarovali tudi one otroke nemških staršev, ki so pokazali veliko vnemo za učenje slovenskega jezika. Vsi otroci

pa so bili obdarovani tudi s šolskimi potrebščinami in pecivom, k čemer je največ pripomogel dar kraj. šolskega odbora v znesku 200 din. Zgodilo se je ob tej priliki, da so otroci zapeli — prvič na tej šoli — slovensko besedilo: „Sveta noč, blažena noč!“

Velike Lašče. „Veroniko Deseniško“, ki jo je spisal dramaturg ljubljanskega gledališča in največji sodobni slovenski pesnik Oton Župančič, je te dni reproducirala ljubljanska radiooddajna postaja. V nedeljo 19. t. m. pa bo to najlepšo slovensko tragedijo vprizorilo Prosvetno društvo v Velikih Laščah v dvorani združnega doma v Velikih Laščah. Začetek ob 3. uri popoldne.

Dolenja vas. Bolezen hripa, ki se je zadnji čas tako razvnela, se je oglasila tudi pri nas. Skoro ni bilo hiše, kjer ni bilo bolnika, v več hišah je pa obležala vsa družina. Vendar hvala Bogu smrtnih slučajev ni bilo.

Glažuta. Z novim letom so se spet začele težave za našo šolo. Dosedanji učitelj, ki je bil s Hrvatskega, je nenadno odšel. Zdej čakamo, kdaj pride novi. Seveda želimo slovensko učno moč. — Težave imamo tudi s prehrano. Spadamo pod občino Drago, s tisto pa nimamo v zimi skoro nikakih prometnih zvez. Veliki zameti, nepredrta pota, velika daljina, vse to govori, da se mora upravno razmerje za nas spremeniti in da se nas z Drago in Osilnico vred spet vrne Sloveniji. To je naša največja želja. Oglašamo se pri županstvu Dolenja vas, a kaj ko nam ne more pomagati ne s kartami za petrolej in ne z živili. Naslovili smo prošnjo na sresko načelstvo v Kočevju in bansko upravo v Ljubljani, da bi se dogovorila z bansko upravo v Zagrebu, ter količino potrebnih, ki pripadajo k nam, nakazali županstvu v Dolenji vasi, kam želimo biti tozadevno priključeni. Stiska za prehrano je že sedaj velika, kaj pa pomladni meseci?

Borovec. Zelo težko je tukajšnje Slovence zadela smrt narodnega voditelja dr. Korošca. Radi bi bili prisostvovali službi božji za pokoj njegove duše, ki so jo darovali duhovniki širom naše domovine a v naši župniji se iz neznanega vzroka ni vršila.

Mozelj. Marsikdo bi mislil, da smo v Mozlju čisto zaspali. Pa ni tako. Naj vsem bralcem naštejemo samo glavne točke našega prosvetnega dela. Za začetek sezone dramskega dela nas je akademija v čast Kristusu Kralju zbrala skupaj in nam dala smernice za delo in pokazala cilj našega življenja v Kristusu. Z upa polnim srcem smo se razšli in potem nas je klical naš dom zopet nazaj ob nedeljah. Ob delavnikih pa so dekleta v tečaju za narodne vezenine delale s pridnostjo in požrtvovalnostjo. In komaj so mlade zaprli vrata društvenega doma, so prišli člani dramskega odseka, da se izuče predstavo „Henrika gobavega viteza“ za sv. večer in Štefanovo. Vesela pesem narodna se je ob vsaki priliki oglasila. Še bolj smo pa bili nasmejani, ko nam je naš dobrotnik Škulj poskrbel za prepotrebni kruh, katerega nam je po Slovenski Straži poslal in so moko razvažali iz doma, kot iz velike trgovine. Nato se je še za naše malčke oglasil pri nas sv. Miklavž, poslan tudi od Slovenske Straže in njenega predsednika g. Škulja. Da bi slišali in videli koliko lepega nam je povedal in še lepšega prinesel! Tudi Marijino Brezmadežno spočetje ni šlo tiho mimo nas. In prvi december tudi ne. Saj vemo, kako smo potrebni trdnega doma Jugoslavije in močne zaščite Marijine v teh težkih časih. Potem nam je občni zbor Prosv. društva razgrnil vse delo društva in vso požrtvovalnost odbora. Tako smo bili navdušeni, da nismo niti pustili, da bi se odbor kaj spreminjal. — Bridko pa nas je zadela smrt narodnega voditelja dr. Korošca. Zbolelo nas je, kot zaboli otroka smrt očetova. Potrti smo se zbirali k žalnim sejam društva, Fantovskega odseka, Kmečke zveze in JRZ. Pa še iz Kočevja so k nam prišli člani FO in delegat iz Ljubljane, da nam je povedal o zadnjih trenutkih pokojnika. Takrat smo obljubili, da nikdar ne bomo postali nevredni truda in dela Koroščevega. Udeležili smo se nato tudi pogreba, da kot zastopniki po g. svetniku organizirani kočevski Slovenci pokažemo svojo bol in svojo ljubezen. — Na sveti večer nam je dramski odsek s svojim božičnim misterijem „Henrik gobavi vitez“ ustvaril v dušah res pravo božično razpoloženje. In še na

Štefanovo smo uživali to krasno prireditev. Silvestrovali smo zopet v domu s prigrizki in pripori in govorom ter petjem in si ob vstopu v leto 1941 voščili prav kot bratje. — Dne 5. januarja letos pa smo imeli občni zbor kmečke zveze in JRZ. In tudi pri tej priliki smo se spomnili svojega voditelja in mu obljubili zvestobo ter hvaležnost z delom in požrtvovalnostjo. Pri obeh organizacijah je ostal odbor isti, nastale so le male spremembe pri krajevnih zastopnikih. Z velikim veseljem smo pozdravili izvolitev novega naslednika dr. Korošca v osebi dr. Kulovca in mu sklenili poslati pozdrav in izraziti našo zvestobo. Istotako smo sklenili izraziti hvaležnost svojemu voditelju svetniku Škulju, ki kot oče skrbi za nas. Žal ni mogel biti med nami osebno navzoč, ker ga je bolezen priklenila na posteljo. — Čujemo, da nam g. Škulj zopet pripravlja pošiljko koruze, da ne bo njegov ljubljenec na Kočevskem stradal. Veselimo se je in veselimo se tudi svojega dobrotnika. Nazadnje smo se oglasili še v župnišču in zvedeli, da je bilo v naši fari rojenih 27, 13 moških in 14 žensk. Umrlo jih je 18, 10 moških in 8 žensk. Najstarejši moški je bil star 81 let, najstarejša ženska 91 let. Poroke so bile štiri.

Stara cerkev. Tudi pri nas ljudje kar niso mogli verjeti, da nam je neusmiljena smrt vzela našega narodnega voditelja dr. Antona Korošca. Težko nam je ob smrti tega največjega Slovenca tudi zato, ker je tako dobro poznal težave kočevskih Slovencev in je celo sam prišel med nas, da bi nam vtil in dal poguma v borbi in delu za Boga in domovino. Premnogih oči so se orosile ob strašni novici njegove smrti in s tem pokazale, da nam je bil on res voditelj, oče in kot je bilo zapisano na vencu kočevskih Slovencev tudi naš zaščitnik. Pogreba pokojnega narodnega voditelja so se udeležili zastopniki Prosvetnega društva, predsednik Kmečke zveze, zastopnik fantovskega odseka v Mali gori in tudi zastopnice dekliškega krožka. V sprevedu smo šli za vencem kočevskih Slovencev.

— **Božičnica.** Tudi Staro cerkev je podprla Slovenska straža v Ljubljani z raznimi darovi, tako da smo lahko pri božičnici obdarovali naše otroke, ki so bili darov seveda zelo veseli. Kupili smo tudi nov harmonij, tako da smo pri božičnici lahko peli že ob spremljevanju s harmonijem naše lepe božične pesmi. Prišli so tudi pevci iz Kočevja pod vodstvom g. Kuntare. Poleg tega smo videli tudi lepe skioptične slike. Delo, ki ga je Prosvetno društvo začelo, res lepo napreduje. Bog daj, da bi tudi v prihodnjem letu društvo z vno nadaljevalo delo za povzdigo prosvete med tukajšnjimi Slovenci.

Notranji pregled

Ta teden je bil v domači politiki miren ter brez posebno važnih dogodkov. Pravoslavni so namreč te dni obhajali svoje božične praznike. Zato v Belgradu ni bilo nobenih političnih dogodkov. Šele v petek, ko so prazniki že v glavnem minili, se je življenje spet razgibalo.

Ponovna ukinitve vlakov

Železniška uprava je razglasila, da bo s 15. t. m. začasno opuščenih več vlakov. Vzroki tega pa so, kakor pravi železniška uprava, ti-le: Sosednje države so zaradi razmer morale opustiti več vlakov, zaradi česar so izgubljene tudi zveze teh vlakov z našimi. Tovorni promet pri nas se je tako povečal, da železniška uprava vsega osebnega in tovornega prometa ne zmore več. Zaradi vseh teh vzrokov bo začasno opuščenih več vlakov. Kakor hitro pa se bodo razmere popravile, bodo znova uvedeni.

Evharistični kongres v Zagrebu

Meseca junija letošnjega leta se pripravlja v Zagrebu velik evharistični jubilejni kongres za Hrvate, kateri letos obhajajo 1300 pokristjanjenja hrvatskega naroda. Na seji odbora je bilo sicer obravnavano vprašanje, ali je kongres sploh mogoč z ozirom na sedanje težke čase. Kakor pa poročajo iz Zagreba, so tamkaj nekateri hrvatski krogi trdno prepričani, da bo meseca junija že sklenjen mir in da se bo zaradi tega kongres lahko mirno izvršil. Zato je potem pripravljalni odbor sklenil, naj se kongres izvede v mesecu juniju.

Konferenca o prehrani prebivalcev

V prostorih Privilegirane izvozne družbe se je nadaljevala konferenca glede pravilne prehrane ljudstva in prehrane prebivalstva z življenjskimi potrebščinami. Konferenca je sprejela tri uredbe, ki urejajo vsa ta vprašanja ter jih bo v kratkem izdala kr. vlada. Uredbe se nanašajo:

1. Na prisilen odstop pšenice in koruze. Uredba določa zelo stroge kazni za vse tiste, ki ne bi hoteli prigrasiti svojih zalog ali bi jih netočno prigrasili.

2. Uredba o racijoniranju določa vse potrebne ukrepe za pravično razdelitev življenjskih potrebščin med prebivalstvo. Sem spadajo posebne legitimacije, karte in drugo za konzumente.

3. Uredba, ki določa pravilno razdelitev surovin.

Na tej konferenci je bilo tudi sklenjeno, da se bo vse žito po določenih odstotkih razdelilo med vojsko in ravnateljstvo za prehrano.

Zunanji pregled

Rooseveltov govor - za demokratska načela

Prvo sejo ameriškega kongresa je Roosevelt odprl z daljšim govorom. Med drugim je dejal, da je Amerika ogrožena in da je bodočnost Amerike odvisna od izida sedanje vojne. Amerika je za demokratska načela in bo zato z vsemi močmi podpirala države, ki se vojskujejo za ista načela. Roosevelt je izjavil, da je Amerika za priznanje pravic in dostojanstva vsem narodom na svetu. Zato bo Amerika postala arzenal pri obrambi demokratskih narodov. Roosevelt je zatem označil mirovna načela kakršna si predstavljajo Združene države: na svetu mora biti svoboda govora, izraza in vere. Beda in pomanjkanje morata prenehati. Strah mora izginiti s sveta, zato mora biti oboroževanje omejeno. Po prezidentovem govoru so senatu stavili dva predloga, enega o ukinitvi Johnsonovega zakona, ki prepoveduje dovolitev denarnih posojil vojskujočim se državam, drugega pa o dovolitvi dodatnih kreditov za gradnjo novih bojnih ladij.

Amerika na strani Anglije - orožje bo posojala

Ameriški predsednik Roosevelt je predložil državnemu zboru proračun za državno obrambo. Amerika bo v letošnjem in prihodnjem letu za nabavo orožja izdala 28 milijard dolarjev (ena milijarda je po uradnem tečaju 50 milijard dinarjev, po „črnem tečaju“ pa 80 milijard din.). Roosevelt je to pojasnil v daljšem govoru, v katerem je dejal, da Amerika vidi, da se angleški imperij bori tudi za svobodo Amerike in da bi po zlomu Anglije prišla takoj na vrsto Amerika. Zaradi tega da bo Amerika z vsemi močmi ne samo sebe oboroževala, marveč bo storila tudi vse, kar je v njenih močeh, da postreže Angliji in vsem napadenim državam s potrebnim orožjem. Denar ne bo igral nobene vloge. Amerika za orožje ne bo zahtevala plačila, marveč ga bo dala samo na posodo proti povračilu na koncu vojne. Roosevelt je zaključil, da bo proizvodnja orožja v Ameriki na višku na koncu leta 1941. Do takrat pa da mora Anglija skušati vzdržati naval. Zakon, ki daje Rooseveltu vsa potrebna pooblastila za to je bil v petek predložen parlamentu in bo te dni dobil zakonito moč. Amerika dejansko že stopa v vojno na strani Anglije.

Filov na Dunaju

Zaradi nenadnega potovanja predsednika bolgarske vlade Filova na Dunaj, so se začele širiti vesti, da je Bolgarija dobila od držav osi ultimatum zahtevo, da se nemškim četam dovoli prost prehod čez bolgarsko ozemlje. V Sofiji te vesti najodločneje zavračajo in izjavljajo, da je bil Filov na Dunaju zasebno zaradi zdravniškega pregleda.

Balkan: Sovjeti, Romuni, Turki

Na jugovzhodu Evrope po povratku predsednika bolgarske vlade iz Nemčije ni bilo novih razvojev. Le turški predsednik republike je obiskal turško armado na bolgarski meji. Sovjeti so zanikali govorice, da so poslali Romuniji ultimativno zahtevo po oporiščih v ustju

Donave. V Moskvi pa je bila podpisana nova, še bolj ugodna trgovinska pogodba med Sovjeti in Nemčijo. Iz Romunije prihajajo različna zmešana poročila, ki ne pričajo, da bi se bil v deželo že povrnil red in mir.

Amerika - Francija

V Casablance je prispel ameriški odpravnik poslov v Vichyju Paul Murphy, kjer se je sestal z odposlancem generala Weyganda. Murphy se je že na poti skozi Madrid sestal z novim ameriškim poslanikom v Vichyju, admiralom Leahyjem. Po ameriških vesteh prinaša novi poslanik posebno Rooseveltovo spomenico francoski vladi odnosno maršalu Petainu. Po istih vesteh sta se obe vladi začeli pogajati o ustanovitvi ameriških letalskih in pomorskih oporišč na francoskih otokih Martinique in Guadeloupe. Ameriška vlada naj bi ukinila zaporo francoskega kapitala v Ameriki. Za ta denar bi Amerika prodala Franciji vojne potrebščine, ki bi bile poslane v francoske kolonije.

Angleško-nemški medsebojni letalski napadi

Na Silvestrov večer in na Novo leto niso ne Angleži, ne Nemci izvršili nikakršnih letalskih napadov. Že drugi dan novega leta so pa Nemci vprizorili prav hud napad na Cardiff in povzročili velikansko škodo. Angleži so vnovič bombardirali Bremen in Emden. Naslednje dneve so bili cilji nemških napadov angleška pristanišča. Najhujši napad je doživel Bristol, na katerega so padale bombe najtežjega kalibra. Precej škode je bilo tudi v Liverpoolu. Angleži so spet napadli Bremen in zanetili obilo velikih požarov. Prav tako so bombardirali invazijska pristanišča ob Rokavu. Ta teden se je vreme poslabšalo in sta obe strani podvezeli le manjše akcije. Nemška poročila govore še nadalje o uspešnem delovanju nemških podmornic.

Morebiten napad na Irsko in prehod preko Bolgarije

Mnogo se je v preteklem tednu pisalo in govorilo o nadaljnjih namenih Nemčije. Angleški viri zatrjujejo, da je treba vsak hip pričakovati napada na Irsko, s čemer bi bila Anglija okrog in okrog obkoljena. Drugi viri pa poudarjajo, da bo nemška armada udarila skozi Bolgarijo v Grčijo, češ da ima v ta namen v Romuniji zbrano že polmilijensko armado, ki hoče grško bojišče v nekaj tednih obvladati in zaključiti.

Angleška ofenziva v Afriki

Najvažnejši dogodek v puščavskih bojih je bil padec trdnjave Bardije. Po temeljitih pripravah so Angleži trdnjavo obkolili in jo docela odrezali od sveta. Nato je sledil strahoten napad letalstva, mornarice in topništva. Po dvodnevni ogorčeni borbi, v katerih je posadka pokazala izredno junaštvo, se je trdnjava morala predati. Angleži so zajeli okoli 30.000 ujetnikov in velike množine vojnega blaga. Med ujetniki je tudi šest generalov. Po angleških poročilih so Angleži od 9. decembra dalje, ko se je začela njihova ofenziva, zajeli v puščavi 70.000 ujetnikov in uničili blizu 500 italijanskih letal. Italijanska poročila govore o hudih izgubah. Po zavzetju Bardije nadaljujejo Angleži pohod proti Tobruku in so sprednji oddelki že prišli v stik z italijanskimi četami.

V Albaniji

Grki so dosegli nov uspeh, ko so v četrtek zasedli Klisuro in pritiskajo sedaj naprej proti Valoni. Italijani protinapadajo na severu v Mokri planini.

Na morjih

Na morjih se je nadaljevala podmorniška vojna proti angleški pomorski trgovini, v Sredozemskem morju pa je angleško vojno brodovje poveljuje poseglo v ofenzivne operacije v Afriki.

Kočevski Slovenec

Vijudno Vas prosimo, da naročnino za zaostalo leto poravnate po priloženih položnicah čim preje.